

Bi8600: Vícerozměrné metody

3. cvičení

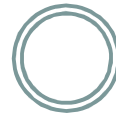

Analýza hlavních komponent (PCA)

Analýza hlavních komponent – jaký je cíl?

Analýza hlavních komponent – jaký je cíl?

- V převážné většině případů existují mezi dimenzemi **korelační vztahy**, tedy dimenze se **navzájem vysvětlují** a pro popis kompletní informace v datech **není třeba všech dimenzí vstupního souboru**.

1. Popis a vizualizace vztahů mezi proměnnými
2. Výběr neredundantních proměnných pro další analýzy
3. Vytvoření zástupných faktorových os
4. Identifikace shluků v datech spjatých s variabilitou dat
5. Identifikace vícerozměrně odlehlých objektů

Analýza hlavních komponent – vstup?

Analýza hlavních komponent – vstup?

- Pracuje s asociační maticí korelací/kovariancí.
- Kdy použijeme kterou matici?
- Jaká bude dimenze matic?

Jaký je vztah mezi kovariancemi a korelací?

- **Kovariance** popisuje vztah dvou proměnných; její rozsah závisí na variabilitě dat

$$C(x_1, x_2) = \frac{\sum_{i=1}^n (x_{1i} - \bar{x}_1)(x_{2i} - \bar{x}_2)}{n-1}; C \in (-\infty; \infty)$$

- **Korelace** = kovariance standardizovaná na rozptyl proměnných.

$$r(x_1, x_2) = \frac{C(x_1, x_2)}{\sqrt{D(x_1)}\sqrt{D(x_2)}}; r \in \langle -1; 1 \rangle$$

- Jaké hodnoty se nachází na diagonále korelační matice?
- Má smysl použít metody redukce dimenzionality dat v situaci, kdy jsou hodnoty kovariance/korelace blízké nule?
- Čemu odpovídá kovariance na standardizovaných datech?

→ Pokud $D(x_1) = D(x_2) = 1 \rightarrow$ kovariance = korelace

Analýza hlavních komponent – předpoklady?

Analýza hlavních komponent – předpoklady?

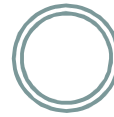

- Více objektů než proměnných (obvykle se uvádí 10x větší počet objektů než proměnných)
- Souvisí s výpočtem asociační matice – korelace/kovariance vyžadují zhruba normální rozdělení proměnných.

ALE! Jaké mohou být výjimky?

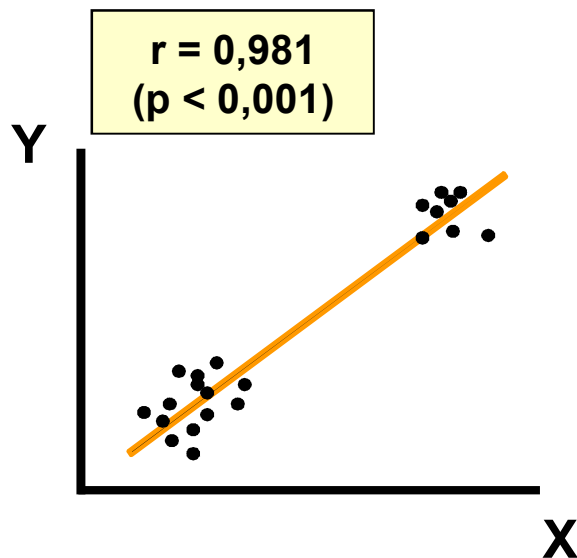

Problémy s výpočtem korelačního koeficientu

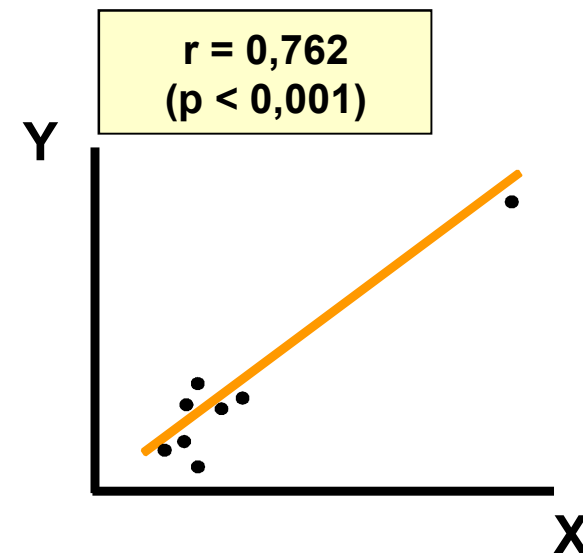

- Výjimkou jsou situace, kdy provádíme analýzu za účelem identifikace shluků / odlehlých hodnot.

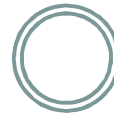
Identifikace shluků

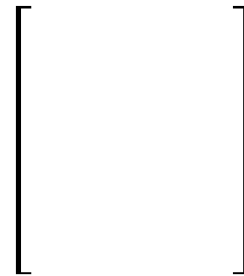
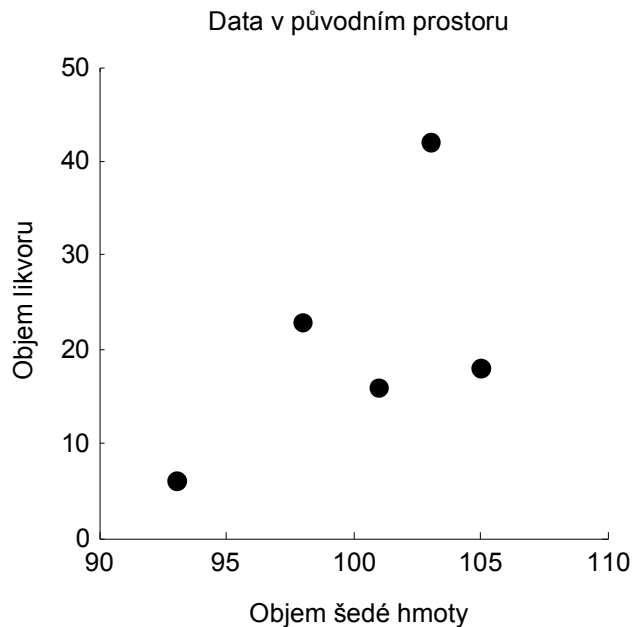
Identifikace odlehlých hodnot

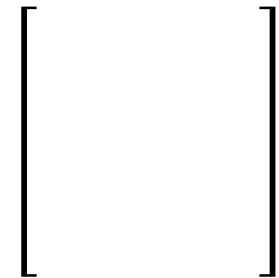
Popis výstupů - příklad

- Bylo provedeno měření objemu šedé hmoty (v cm^3) a objemu likvoru (v cm^3) u pěti dětí. Naměřené hodnoty byly zaznamenány do matice :

- Jelikož jsou vstupní data měřena ve stejných jednotkách, analýza bude provedena na kovarianční matici, vstupní data jsou centrována průměrem →

Popis výstupů - příklad

- Jelikož jsou proměnné hodnoceny ve stejných jednotkách, analýza je provedena na kovarianční matici C:

$$\begin{bmatrix} & \\ & \end{bmatrix} \begin{bmatrix} & \\ & \end{bmatrix} \leftarrow$$

$$\begin{pmatrix} & \end{pmatrix} \begin{bmatrix} & \\ & \end{bmatrix} \begin{bmatrix} & \\ & \end{bmatrix} \begin{bmatrix} & \\ & \end{bmatrix}$$

- Spočítáme-li determinant matice $\begin{pmatrix} & \end{pmatrix}$, dostáváme **vlastní čísla** a

→ % rozptylu, které popisuje osa: $184/(184+14) * 100 = 92.9 \%$

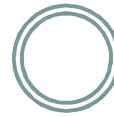
→ % rozptylu, které popisuje osa: $14/(184+14) * 100 = 7.1 \%$

184+14=22+176 →
PCA přerozděluje
rozptyl původních dat

- Po dosazení vlastních čísel spočítáme vlastní vektory:

$$\begin{bmatrix} & \\ & \end{bmatrix} \begin{bmatrix} & \\ & \end{bmatrix} \rightarrow \text{vlastní vektor asociovaný s}$$

Popis výstupů - příklad

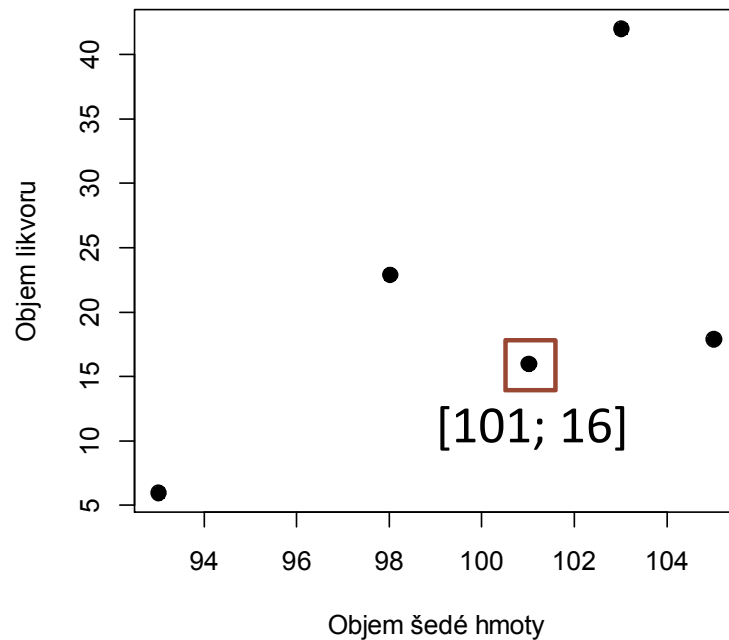

$$\begin{bmatrix} \\ \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \\ \end{bmatrix}$$

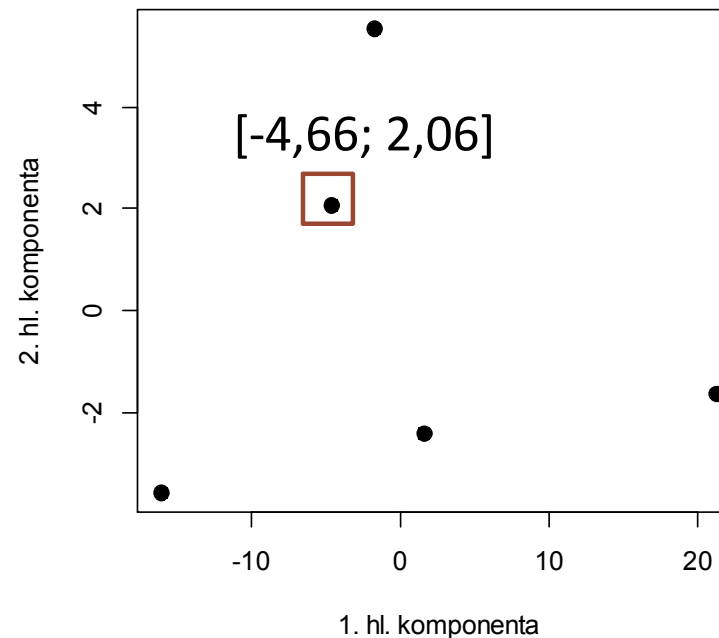
- Nové osy (y_1, y_2) jsou lineární kombinací původních proměnných:

$$\begin{matrix} \text{---} \\ \text{---} \end{matrix}$$

Data v původním prostoru

Data v prostoru nových os z PCA

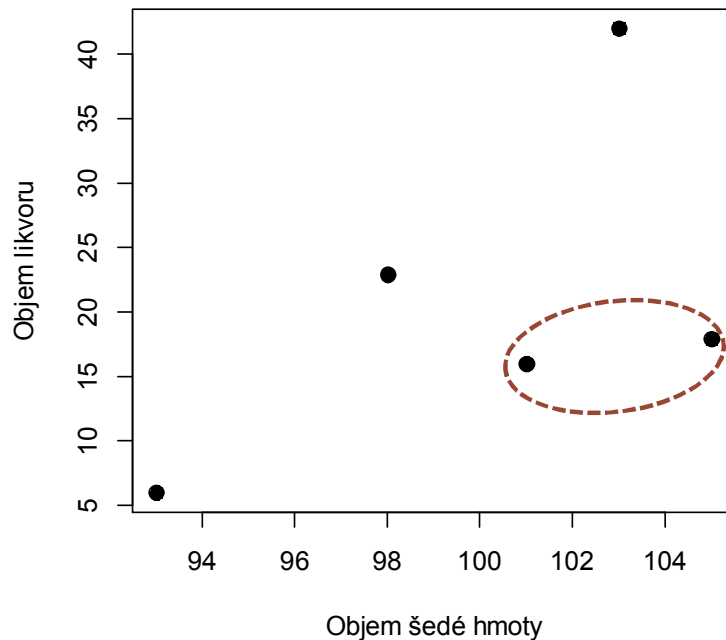
- PCA natočí datový prostor a vytvoří nové osy tak, aby popisovaly maximum variability původních dat.

Popis výstupů - příklad

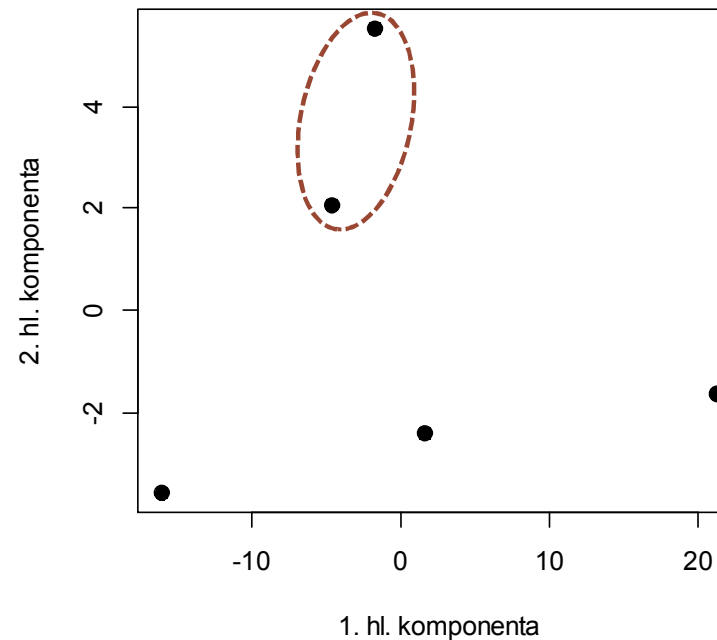

- Každá další osa popisuje rozptyl, který nebyl popsán osami předchozími – každá další osa je nezávislá = kolmá na osy předchozí.

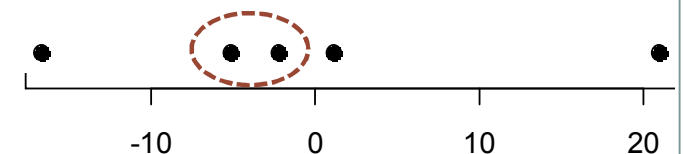
Data v původním prostoru

Data v prostoru nových os z PCA

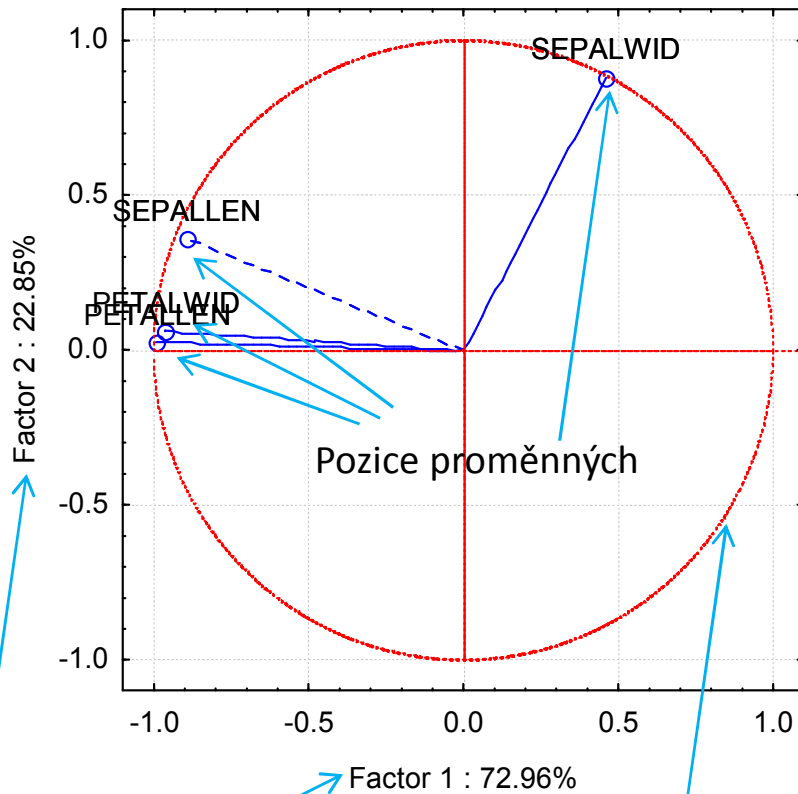
- Výběrem faktorových os přicházíme o určité % variability původních dat

Grafické výstupy

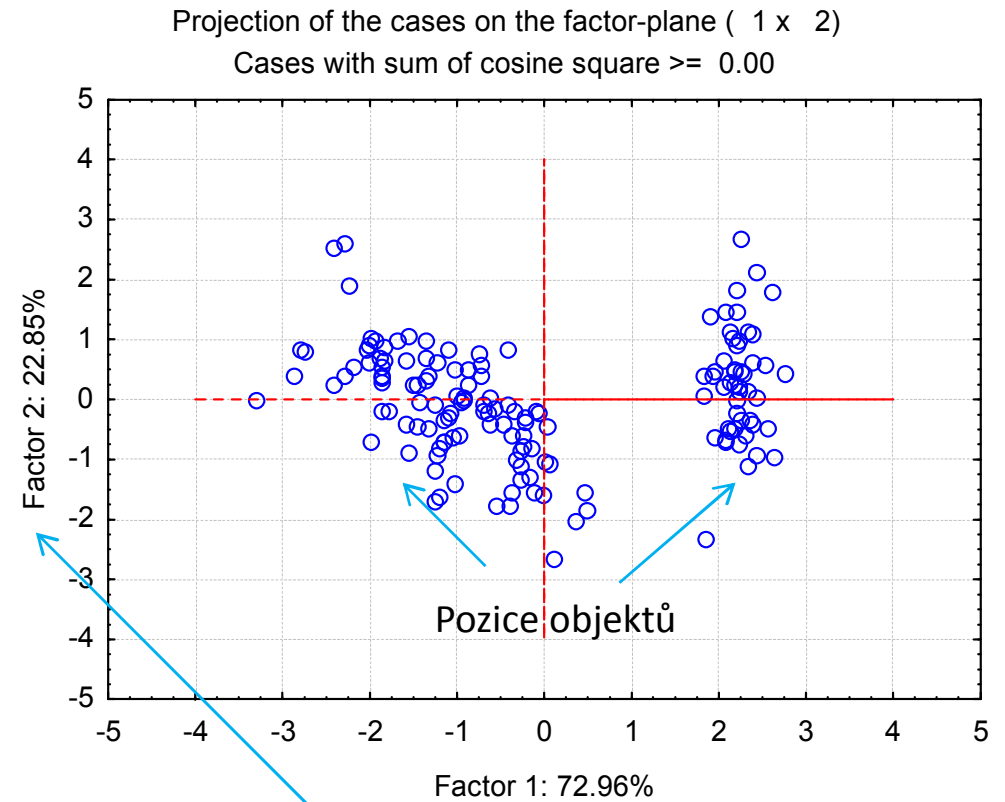
Biplot korelací

Variabilita vyčerpaná faktorovými osami

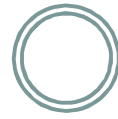
Jednotková kružnice - Hranice příspěvku k definici faktorové osy

Biplot vzdáleností

Variabilita vyčerpaná faktorovými osami

Jaký počet os popisuje dostatečně datový soubor?

- Ideálně 2-3 osy, je však potřeba brát ohled na % rozptylu původních dat, který vybranými osami popíšeme.

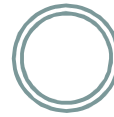
Jaký počet os popisuje dostatečně datový soubor?

- **Kaiser-Gutmanovo kritérium**
  - ✓ Pro další analýzu jsou vybrány osy s vlastním číslem >1 (korelace) nebo větším než je průměrné eigenvalue (kovariance)
  - ✓ Logika je vybírat osy, které přispívají k vysvětlení variability dat více než připadá rovnoměrným rozdělením variability

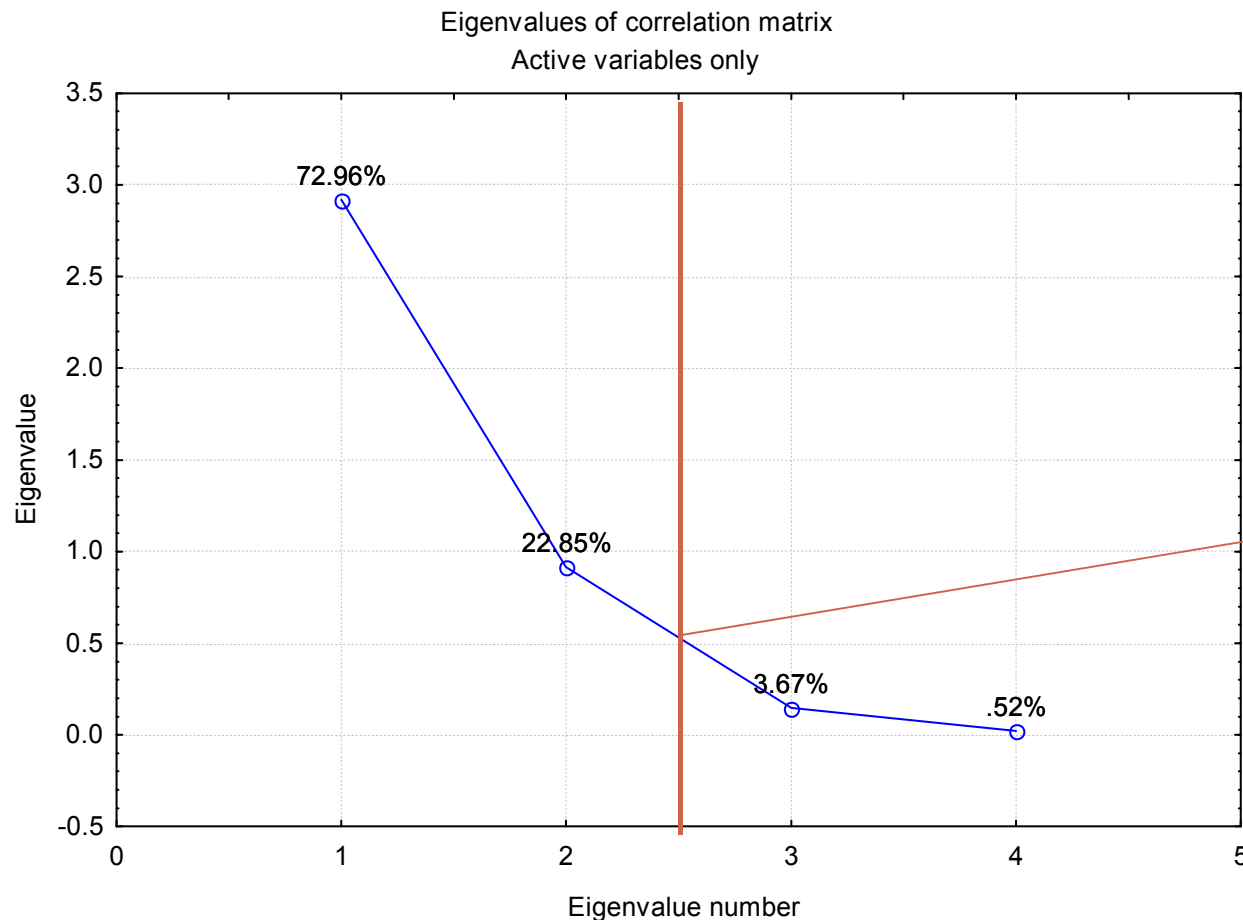

Jaký počet os popisuje dostatečně datový soubor?

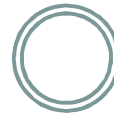
- **Scree plot**

- ✓ Grafický nástroj hledající zlom ve vztahu počtu os a vyčerpané variability

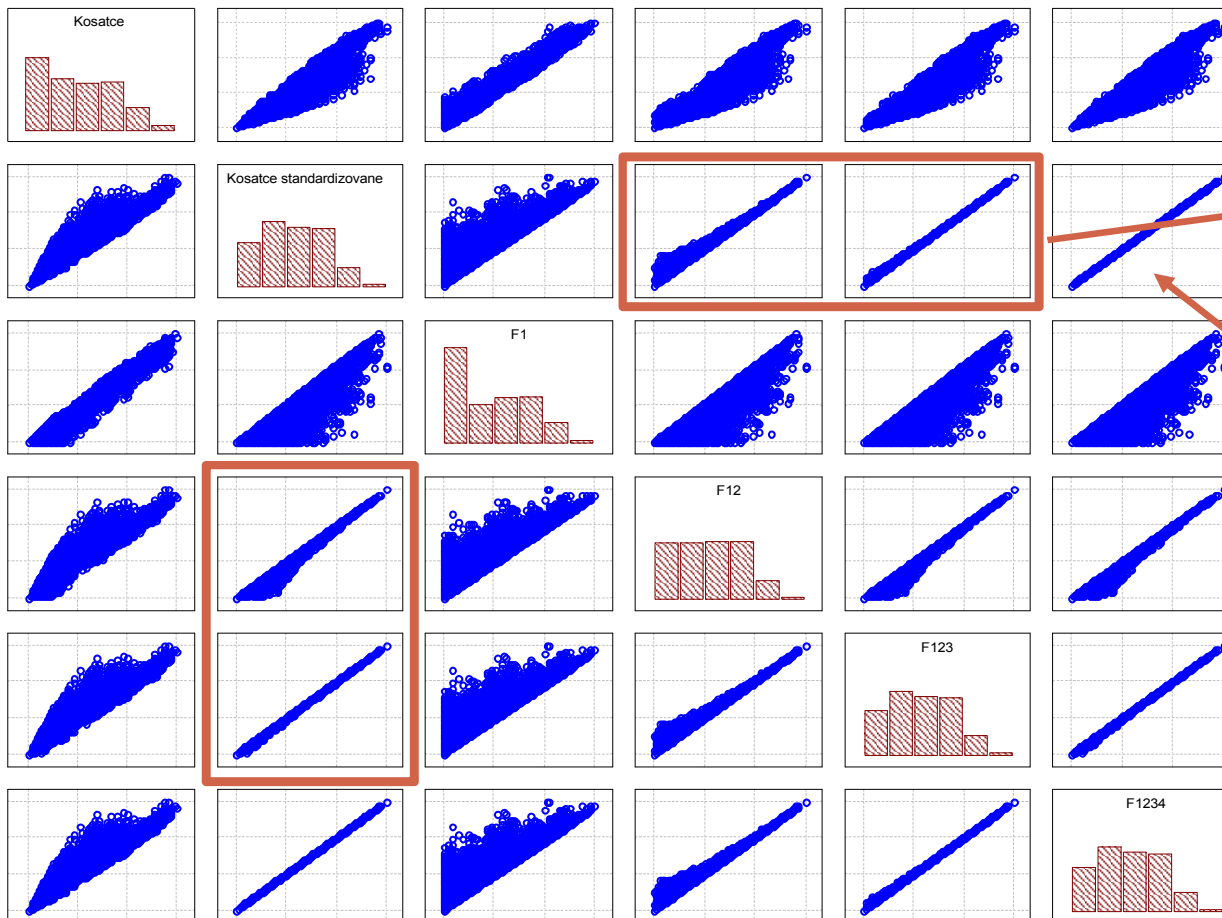
- Zlom ve vztahu mezi počtem nových os a popsanou variabilitou – pro další analýzu budou použity první dvě faktorové osy.
- Tyto osy popisují téměř 96 % rozptylu původních dat.

Jaký počet os popisuje dostatečně datový soubor?

- **Sheppardův diagram**

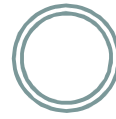
- ✓ Vykresluje vzdálenosti v prostoru původních proměnných proti vzdálenostem na nových osách

Za optimální z hlediska zachování vzdáleností objektů lze považovat dvě nebo tři dimenze.

Při použití všech dimenzí jsou vzdálenosti perfektně zachovány.

Samostatný úkol

- Skript s řešením zašlete na brozova@iba.muni.cz.
- Vstupem je matice korelací/kovariancí? Jaká je dimenze této matice?
- Jaká je hodnota prvních dvou vlastních čísel? Co tyto hodnoty popisují?
- Jaký počet os byste vybrali pro popis dat dle Kaiser-Gutmanova kritéria a dle Sheppardova diagramu? Jaké % rozptylu dat popisuje vybraný počet os?
- Z biplotu korelací a vzdáleností řešte:
  - a) Jaká je korelace (kladná/záporná) váhy a délky vozidla?
  - b) Jaká je korelace (kladná/záporná) efektivity spotřeby paliva („fuel efficiency“) a velikosti motoru („engine size“)?
  - c) Uveďte parametr, který nejvíce přispívá k definici druhé hlavní komponenty.
  - d) Popište velikost motoru („engine size“) a efektivitu paliva („fuel efficiency“) modelu S-class.